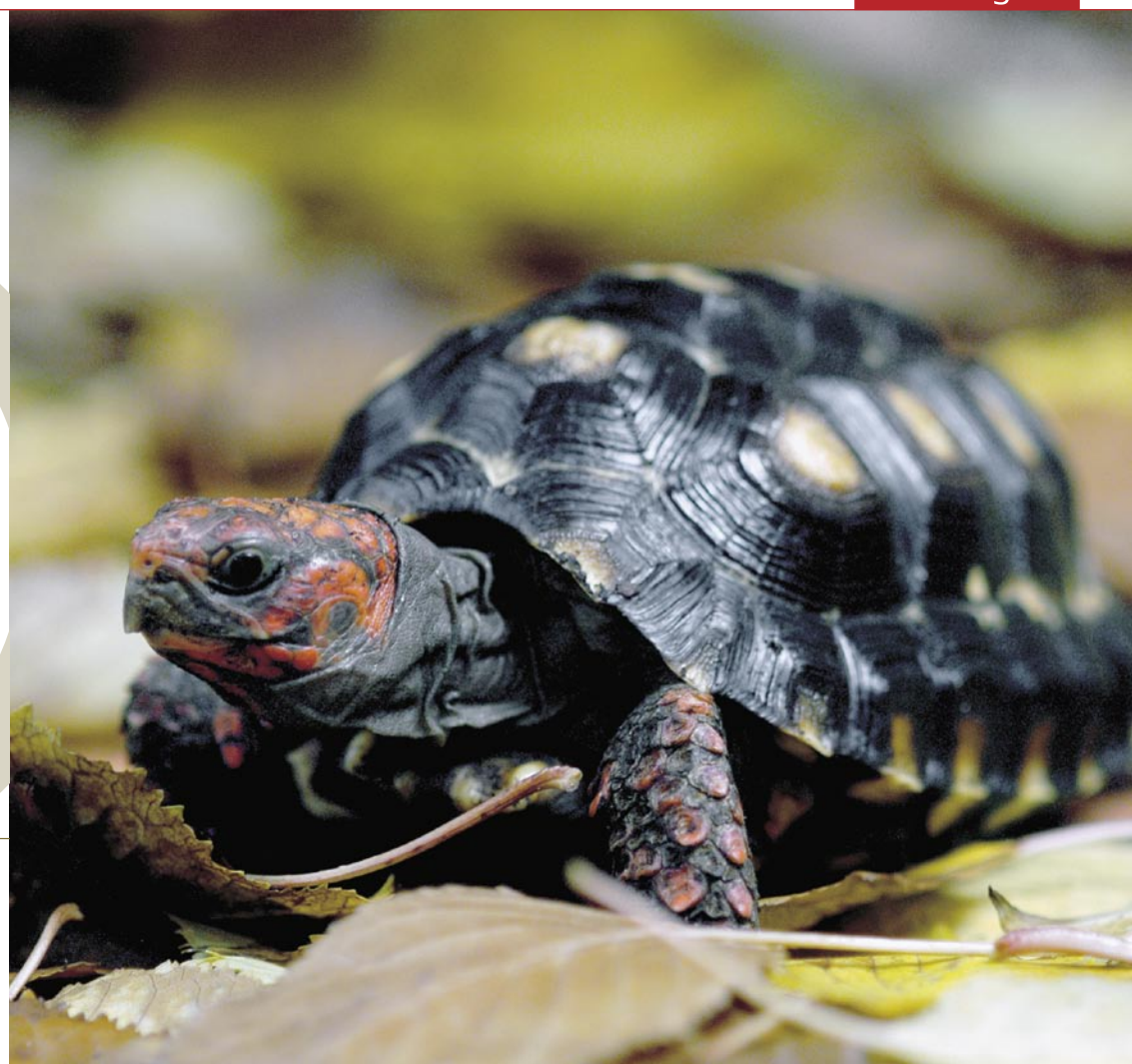

Veiledning om hold av landskilpadde

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Denne brosjyren er utarbeidet av Mattilsynet i samarbeid med Norsk herpetologisk forening.

www.mattilsynet.no

Norsk herpetologisk forening: www.noherpetologiskforening.homestead.com

Til dyreeiere og de som tenker på å bli det

Å holde kjæledyr medfører et stort ansvar. Et dyr er ikke en "bruk og kast" vare, men et levende, følende individ som må behandles med omsorg og respekt for sin egenart. Som dyreeier må du spørre: hva kan jeg gjøre for at dyret får et godt liv, sett med dyrets øyne? Tenk nøye gjennom om et kjæledyr passer inn i ditt daglige liv. Hvis du velger å bli dyreeier har du ansvar for:

...å skaffe deg kunnskap om dyrets behov

Kjæledyr har behov for aktivisering og et levested som er tilpasset arten. Dyreartens levested i naturen gir en pekepinn om hvilke behov kjæledyret ditt har, for eksempel å være sammen med andre dyr av samme art, ha mulighet for å gjemme seg på et trygt sted eller å utforske nye miljøer. Hvis dyret ikke får oppfylt sine naturlige behov vil det føre til dårlig velferd. Dyr som kjeder seg, er ensomme, utrygge eller frustrert på annen måte kan utvikle atferdsforstyrrelser som overdreven aggresjon, urolighet eller slikking/plukking av pels/fjær. Sett deg grundig inn i hvilke behov kjæledyret ditt har ved å lese litteratur om arten.

...å aktivt forebygge sykdom, skade og smerte hos dyret

Som eier har man ansvar for å forebygge sykdom, hindre spredning av eventuell smitte, og begrense dyrets lidelse hvis det blir sykt eller skadet. Dette innebærer å vurdere om veterinær bør konsulteres. Noen ganger kan det forsvarlige være å avlive et lidende dyr fremfor å utsette det for langvarig smertefull behandling. Dette kan veterinæren hjelpe deg å vurdere. Avlivning av kjæledyr skal bare utføres av veterinær eller andre personer som vet hvordan dyret skal avlives momentant, uten å utsettes for lidelse.

Andre ting å tenke over:

Barn og dyr – Ikke alle dyr egner seg for barnefamilier. Barn må lære at dyr skal behandles forsiktig, og at dyr ikke er leker.

Godt naboskap – Kjæledyr kan oppfattes sjenerende av naboer, men et vel fungerende dyrehold medfører sjelden alvorlige konflikter. Vis hensyn.

Ansvarlig avl – Bare friske, velfungerende dyr bør brukes i avl. Ukritisk avl kan føre til genetiske defekter som igjen kan føre til lidelse for dyrene. Velg alltid et friskt og velfungerende dyr som kjæledyr og forebygg uønsket formering. Husk at du som dyreeier har ansvar for at dyrets eventuelle unger får gode hjem.

Hilsen Mattilsynet

Skilpadder er territorielle og solitære dyr. Dette betyr at en skilpadde vil lage seg et territorium som den forsvarer mot inntrengere.

Skilpaddens biologi og atferd

Skilpadder kjennetegnes ved at de er omgitt av et skall som beskytter kroppen. Skallet er unikt for den enkelte skilpadde, noe som gjør det mulig å identifisere hvert enkelt individ ved hjelp av skallet. Skilpadder har korte bein og en lang hals som gjør at de kan strekke hodet helt ned til bakken for å spise. De kan trekke alle kroppsdelene inn i skallet. Skilpadder er trege landdyr, men de kan sette opp en imponerende fart når de blir skremt.

Det finnes mange typer skilpadder, fra kjempeskilpadder på flere hundre kilo til små størrelser på noen hundre gram. Skilpadder deles i tre hovedgrupper: Landskilpaddene, vannskilpaddene og havskilpaddene. I Europa er det landskilpaddene som er vanligst, og her i Norge er det middelhavsskilpaddene i slekten *Testudo* som er vanligst holdt i fangenskap.

Skilpadder er territorielle og solitære dyr. Dette betyr at en skilpadde vil lage seg et territorium som den forsvarer mot inntrengere. Å holde flere skilpadder sammen kan føre til aggresjon, stress og sykdom med mindre man har et tilstrekkelig stort areal til at alle kan opprettholde sitt territorium. Hvis man skal ha flere skilpadder i samme terrarium må de være av samme art. Man må ikke holde flere hanner sammen. Hunner og hanner bør også holdes adskilt unntatt i korte perioder for å pare seg.

Noen arter vil gå i dvale (hibernere). Det er viktig å lese inngående om dvale og konsultere en veterinær for helsesjekk før man nedkjøler skilpadden for vinteren. Skilpadder som er syke, tynne eller har mye parasitter bør ikke gå i dvale.

Hva du bør tenke over – før du skaffer deg skilpadde

Skilpadder er vekselvarme dyr som er tilpasset et varmt klima. Med bakgrunn i dyrevernlovgivningen har derfor innførsel, hold og salg av skilpadder og andre herptiler vært forbudt i Norge siden 1976. Forbudet håndteres strengt, og dyr som oppdages ulovlig holdt blir beslaglagt. Dersom du ønsker å innføre og holde en skilpadde i Norge eller overta en allerede innført skilpadde, forutsetter dette at du søker Mattilsynet om dispensasjon fra forbudet. For landskilpadder av typen *Testudo* og *Geochelone* har det vært gitt dispensasjon fra forbudet for personer med helseplager som gjør det umulig å holde andre typer kjæledyr, for eksempel allergi mot dyrehår.

Innførsel av herptiler er også regulert av villtloven og av Washingtonkonvensjonen som regulerer den internasjonale handelen med truede arter (The Convention

Dersom du ønsker å innføre og holde en skilpadde i Norge eller overta en allerede innført skilpadde, forutsetter dette at du søker Mattilsynet om dispensasjon fra forbudet.

on International Trade in Endangered Species – CITES). Det må søkes om innførselstillatelse for slike dyr hos Direktoratet for naturforvaltning. Unntak gjelder for landskilpadder av typen nevnt over, hvor Mattilsynet kan behandle søknad om innførsel/hold uten at innførselstillatelse fra Direktoratet for naturforvaltning medfølger. Det er likevel krav om CITES sertifisering i form av eksporttillatelse fra avsenderlandet.

I naturen lever landskilpaddene normalt i over 50 år. Å holde et slikt dyr i fangenskap medfører derfor et betydelig ansvar. Man skal passe på et dyr i over 50 år og skape forhold som gjør at skilpadden vil vokse, trives og bedrive samme atferd som den ville ha gjort i naturen. Tenk derfor nøye gjennom om du er forberedt på å ta deg av et dyr i så mange år fremover før du anskaffer deg en skilpadde.

Skilpadden i ferien

En enslig skilpadde bruker om lag ett år på å bli skikkelig kjent med territoriet sitt og lærer seg i løpet av denne tiden hvor det finnes mat, gjemmesteder og varme. Når man drar på ferie bør man ikke ta skilpadden ut av sitt vante miljø, men heller få noen til å passe på skilpadden der den føler seg hjemme. Gi nøye instruksjoner om stell og føring og oppgi også nummeret til veterinæren i tilfelle noe uforutsett skulle skje.

Barn og skilpadder

Barn må ikke overlates til å ta vare på dyr på egen hånd. En voksen og ansvarsbevisst person må alltid ha det overordnede ansvaret for dyrets velferd. En skilpadde er ikke et kjæledyr som bør løftes og bæres rundt for mye. Slik håndtering vil stresse dyret, noe som blant annet kan svekke immunforsvaret og gjøre skilpadden mer utsatt for sykdommer.

Hygiene

Alle reptiler kan være bærere av salmonella, derfor er det ekstra viktig at håndhygiene og hygienen i terrariet er optimal. Det er få mennesker som blir smittet av salmonella fra reptiler og det er sjelden en alvorlig infeksjon. Skilpadder utgjør ingen helsefare hvis man overholder hygieniske forhåndsregler som vask av hender etter håndtering. Små barn og personer med svekket immunsystem bør likevel ikke håndtere skilpadder eller andre reptiler.

Sollys er essensielt for skilpadder for å kunne produsere vitamin D3, som igjen er viktig for opptak av kalsium. Glass eller plast vil filtrere bort uv-strålene fra solen, så direkte sol eller uv-lampe må benyttes når dyret er innendørs.

Krav til miljø og nødvendig utstyr

Terrariet

God ventilasjon er nødvendig i innendørs innhegninger. Akvarier er derfor ikke egnet til å holde landskilpadder i. Åpne innhegninger som lett kan desinfiseres er å anbefale. Innhegninger for skilpadder kan ikke bli for store – terrariets bredde og lengde bør være minimum 5 ganger lengden av skallet til en voksen skilpadde. Når flere dyr holdes sammen legger man til minimum 1/3 av dette arealet per skilpadde.

Som underlag kan man bruke gresspellets, avisoppløst, strå og høy. Skilpadder liker å grave seg ned i underlaget. Sand, småstein, grus, kattesand, flis, maiskorn og liknende er ikke egnet som underlag fordi skilpadden kan spise av underlaget og få forstoppelse.

Det er viktig å fjerne avføring daglig for å unngå mistrivsel og redusere smittepress.

Sollys er essensielt for skilpadder for å kunne produsere vitamin D3, som igjen er viktig for opptak av kalsium. Glass eller plast vil filtrere bort uv-strålene fra solen, så direkte sol eller uv-lampe må benyttes når dyret er innendørs. Å plassere terrariet i vinduskarmen er med andre ord ikke tilstrekkelig for å gi skilpadden riktig lys. Det er viktig å bytte uv-lyset minst en gang i året, da effekten avtar etter hvert som lysrøret blir gammelt. Uv-lys fås kjøpt i dyrebutikker.

Riktig temperatur er en viktig del av et godt skilpaddehold. Temperaturen i terrariet regulerer biologiske funksjoner i skilpadden, blant annet fordøyelsen. I terrariet bør man skape en temperaturgradient hvor det varmeste stedet er under varmelampen med ca. 28-30 °C. Midten av terrariet bør holde 25-26 °C, og den kalde enden ca. 20 °C. Om natten bør temperaturen synke med 2-3 °C jevnt over terrariet.

Innhegningen bør også inneholde et gjemmested for skilpadden. Et gjemmested kan lages av høy, en buet barkbit, en eske eller lignende. Helst skal det være ett gjemmested i den kalde delen av terrariet og ett i den varme delen.

Uteliv

Hvis mulig bør landskilpadder være utendørs når det er sommer. Dette for å gi dem mulighet til å gresse, mosjonere og sole seg i naturlige solstråler. Skilpadder er gode klatrere, noe som gjør det viktig å sikre innhegningen mot rømning. Høyden på gjerdet bør være minst to ganger lengden av skallet. Skilpadder vil

Landskilpadder bør føres på en diett bestående av ca 95 % grønt, fiberrikt fôr. Dette behovet dekker man lettest ved å lage en diett bestående av ville, grønne planter som ugress, blomster og gresstyper.

prøve å forsere gjennomslittige hinder, for eksempel av netting eller glass, og barrierene bør derfor være ugjennomslittige. Siden skilpadder liker å grave bør barrierene også være nedgravd et stykke under bakkenivå.

En utendørs innhegning må inneholde skyggefulle gjemmesteder, vann, og være beskyttet mot rovdyr (hund, katt). I Norden bør man ikke ha skilpadder utendørs hvis temperaturen i luften er under 15 °C. Ting som kan være skadelig for skilpadden, for eksempel metallbiter, glass og plast, må fjernes fra området før innhegningen plasseres der. Pass også på at det ikke brukes ugressmiddel der innhegningen plasseres.

Fôring

Riktig kosthold til en skilpadde begynner med å bestemme arten. Hvis du er usikker på hva slags skilpadde du eier må du sjekke i herpetologiske atlas eller kontakte herpetologer eller veterinærer som kan hjelpe deg med identifisering. Når du først har fastslått arten blir det lettere å sette sammen et fullverdig kosthold.

Skilpadder i slekten Testudo er stort sett vegetarianere (herbivore) og tilbringer store deler av dagen med å gresse. Man kan stort sett føre dem med samme dietten selv om noen av artene kommer fra tropiske skoger, andre fra stepper, og andre igjen fra ørkenområder.

Landskilpadder bør føres på en diett bestående av ca 95 % grønt, fiberrikt fôr. Dette behovet dekker man lettest ved å lage en diett bestående av ville, grønne planter som ugress, blomster og gresstyper. Man må passe på å ikke plukke giftige blader fra planter som for eksempel prestekrage og potet. Grønnsaker man kjøper i butikken inneholder som regel mer protein og mindre fiber enn maten i naturen. Om sommeren bør man derfor plukke så mye grøntfôr som mulig ute.

Alfalfa pellets, som man kjøper i dyrebutikken, kan bløtes i vann og tilbys skilpadden. Skilpadden bør alltid ha tilgang på høy av god kvalitet. Dette fungerer både som mat og noe å grave og gjemme seg i.

Landskilpadder liker frukt, men kosten bør ikke inneholde mer enn 5% slik mat. Frukt inneholder lite mineraler, og balansen mellom kalsium og fosfor er ugunstig for skilpadder. Melon, mango, druer, eple, banan (med skall), appelsin, fersken, pære, plomme, jordbær, bringebær og papaya er noen av fruktene som skilpadder liker. Rødfotet skogskilpadde (*Geochelone carbonaria*) spiser normalt noe

Unge skilpadder bør føres daglig, voksne hver annen dag eller tre ganger i uken. Rent og friskt vann skal alltid være tilgjengelig til å bade i og drikke.

mer frukt enn andre skilpadder, så hos denne arten kan man øke innholdet av frukt til 15-20%.

Det finnes flere typer tørrfôr til skilpadder som man kan kjøpe i dyrebutikkene. Man kan bløte opp tørrfôret og gi det i små mengder. Det er forsket lite på å fremstille egnet tørrfôr til skilpadder, og ofte inneholder slikt fôr for mye proteiner i forhold til en naturlig diett. Ved overføring med tørrfôr kan skilpaddene vokse for raskt og få nyreproblemer. Hvis du tilsetter tørrfôr i kosten er det vanligvis ikke nødvendig å bruke vitamintilskudd.

For å unngå at skilpaddene velger ut de bitene som smaker best eller ser mest innbydende ut bør man bruke en kjøkkenmaskin eller lignende til å finfordele maten.

Unge skilpadder bør føres daglig, voksne hver annen dag eller tre ganger i uken. Rent og friskt vann skal alltid være tilgjengelig til å bade i og drikke.

Råd om fôring

- oppmuntre til beiting/gressing i naturen og plukk ville planter og gress
- bland maten godt før du serverer den
- vask bladene
- spinat, kål og bete skal kun gis i små mengder
- ikke gi rabarbra, bønner, erter eller hunde/katte mat
- gi tørrfôr i små mengder
- variér kosten
- vitamin og mineraltilskudd kan brukes i moderate mengder én til to ganger i uken
- vær forsiktig med overdosering av tilskudd, da dette kan føre til problemer på linje med underskudd av vitaminer og mineraler

Helse og sykdom

En frisk skilpadde skal ha klare øyne og et oppvakt uttrykk. Den skal ha god matlyst og ha avføring omtrent hver tredje dag. Skilpadden skal kunne bevege seg løftet fra underlaget uten problemer og skal vanligvis ha et hardt og høyt skall. Sykdom kan ha mange årsaker hvorav de vanligste er feil stell og kosthold. Dersom du har mistanke om at noe ikke er som det skal være med skilpadden din

Oftest er det problemer i stellet og mangler i kostholdet som leder til sykdom hos skilpadder og andre reptiler.

bør du straks kontakte en veterinær. Hvis man venter for lenge med å kontakte veterinær kan sykdomstilstander som ellers ville vært greie å behandle kunne bli uheldelige.

Noen tegn på sykdomstilstander hos landskilpadder er:

Opphørt eller redusert matlyst – Det kan være mange underliggende årsaker til at skilpadden ikke spiser. Det er derfor viktig å få undersøkt dyret grundig. Oftest er det problemer i stellet og mangler i kostholdet som leder til sykdom hos skilpadder og andre reptiler.

Parasitter – I naturen lever skilpadder normalt med parasitter i tarmsystemet. I fangenskap kan disse parasittene formere seg ukontrollert og forårsake sykdom. Det er viktig å sjekke avføringen hos veterinær for å lete etter parasitter. Hos dyr som beiter ute bør avføringen sjekkes hver høst. Hos skilpadder som bare er inne bør avføringen undersøkes etter at man har skaffet seg skilpadden og deretter hvis det oppstår problemer som diarè eller vekttap.

Kalsium-mangel – Denne tilstanden fører til at skilpadden får mykt skall og skjelett. Som en følge av dette vil skallet bli deformert og etter hvert får skilpadden bevegelsesproblemer. Nebbet kan også bli deformert. Feil kosthold og mangel på riktig belysning (uv-stråler) forårsaker dette.

Luftveislidelser – Man vil kunne se bobler i øyekroken og fra nesa på skilpadder ved luftveisinfeksjon. Ofte kan man også høre en ulyd når skilpadden puster. Luftveislidelser må behandles hos veterinær. Trekk, feil temperatur og stress øker faren for slike problemer.

Forstoppelse forekommer som følge av feil underlag. Skilpadder spiser sand og småstein i store mengder, noe som kan føre til problemer. Noen tilfeller krever kirurgisk inngrep, men oftest kommer steinene ut ved medisinsk behandling. Det er viktig å kontakte veterinær før det har gått for lang tid.

Disse brosjyrene er et samarbeidsprosjekt mellom Mattilsynet og interesseorganisasjoner. Hensikten er å gi grunnleggende kunnskap og veiledning til deg som har eller tenker på å skaffe deg kjæle- eller hobbydyr. Brosjyrene kan også lastes ned i pdf-format på www.mattilsynet.no

